

Nr 109.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1919 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor samt statsunderstöd åt nämnda skolor jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 9 januari 1919 avlätna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen

dels att, i avbidan på proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna samt statsunderstöd åt dessa skolor, beräkna för ändamålet en höjning av det på ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor med 300,000 kronor eller från 475,000 kronor till 775,000 kronor (punkt 213),

dels ock att, i avbidan på proposition angående ökat understöd åt folkhögskolor för vinterkursen 1919—1920 och sommarkursen 1920 för ändamålet beräkna på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 150,000 kronor (punkt 214).

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 11 mars 1919 till riksdagen avlåten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 338, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

A) besluta,

att till understöd åt sådana folkhögskolor, som prövats gagneliga och av Kungl. Maj:t befinnas böra erhålla understöd, må för tiden från och

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 6 saml. 51 häft. (Nr 109.)

med arbetsåret 1919—1920 ur förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor utgå:

I) såsom bidrag till kursernas uppehållande:

- 1) till folkhögskolas huvudkurs högst 7,000 kronor;
- 2) till huvudkurs vid folkhögskola, vars föreståndare jämval är föreståndare för med skolan förenad lantmannaskola, högst 6,500 kronor;
- 3) till kvinnlig kurs, som pågår samtidigt med huvudkurs för manliga elever, högst 3,500 kronor;
- 4) till fristående kvinnlig kurs, anordnad vid folkhögskola, som åtnjuter anslag till sin huvudkurs, högst 3,500 kronor;
- 5) till andra årskurs, som pågår samtidigt med folkhögskolas huvudkurs, högst 2,500 kronor och, om med sådan kurs är förenad skyldighet att avlöna särskild ämneslärare med fast anställning, ytterligare högst 1,000 kronor, samt till andra årskurs, som är ansluten till fristående kvinnlig kurs, högst 2,000 kronor;

6) till anordnande av parallellundervisning, då sådan med hänsyn till elevernas olika förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig:

a) vid folkhögskolas huvudkurs eller därmed samtidigt pågående kurser högst 1,000 kronor samt, då elevantalet överstiger 35, ytterligare högst 1,000 kronor,

b) vid fristående kvinnlig kurs eller därtill ansluten andra årskurs högst 750 kronor samt, då elevantalet överstiger 35, ytterligare högst 750 kronor;

7) till huvudkurs och fristående kvinnlig kurs ävensom andra samtidigt med dem pågående kurser, för det fall att ifrågavarande kurser enligt nedan stadgade villkor angående undervisningstidens längd skola pågå minst 3 veckor utöver eljest stadgad minsta undervisningstid, 10 procents förhöjning av eljest utgående statsbidrag;

II) såsom särskilda bidrag till lärares avlöning:

1) för föreståndare samt för ämneslärare med fast anställning ett belopp motsvarande det eller de ålderstillägg, vartill föreståndaren eller läraren må vara berättigad;

2) för lärare, som vikarierar för föreståndare eller för ämneslärare med fast anställning, om tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och, om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestridande av befattning i statens tjänst eller tjänst-

göring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer;

3) till bestridande av kostnaderna för undervisning i hushållsgöromål, då denna undervisning ingår i skolans första årskurs, ett belopp, motsvarande två tredjedelar av den till lärarinnan i enlighet med nedan stadgade bestämmelser utgående minsta avlöningen för arbetsdag, dock ej beräknat för större antal arbetsdagar än som inrymmes inom den för vederbörande kurs stadgade minsta undervisningstiden;

B) bestämma,

att såsom särskilda villkor för utgående av förestående anslag skall gälla:

1) att folkhögskolan skall vara försedd med ett av skolöverstyrelsen fastställt reglemente;

2) att undervisningen vid folkhögskola skall pågå

a) vid huvudkurs och andra samtidigt därmed pågående kurser, då vid skolan även är anordnad fristående kvinnlig kurs, minst 21 veckor men i annat fall minst 24 veckor,

b) vid fristående kvinnlig kurs minst 13 veckor men, vad första årskursen beträffar, för den händelse undervisning i hushållsgöromål ingår i densamma, minst 16 veckor,

Kungl. Maj:t dock obetaget dels att, där undervisningen till följd av smittosam sjukdom eller annan tvingande anledning i vederbörlig ordning varit inställd, ändock bevilja anslag, dels ock att medgiva någon avkortning i angivna tider, där hänsyn till jordbrukets arbetsbehov gör sådant nödvändigt;

3) att för kvinnlig kurs, som pågår samtidigt med manlig huvudkurs, särskild undervisning skall vara anordnad i de ämnen, där sådan erfordras;

4) att i andra årskurs antalet elever uppgår till minst 10 och att dessa elever antingen förut genomgått folkhögskolas första årskurs eller på annat sätt erhållit motsvarande föregående utbildning;

5) att skolan förfogar över ändamålsenliga lokaler samt erforderliga undervisningsmedel;

6) att, innan anslag första gången beviljas åt folkhögskola, densamma skall hava fått sig tillerkänt understöd av vederbörande landsting eller beträffande skola, som är belägen inom sådan stad, som ej i landsting deltagit, av stadsfullmäktige eller ock att skolöverstyrelsen vitsordat skolan vara till allmänt gagn;

7) att landsting, hushållningssällskap, kommuner eller enskilda var för sig eller gemensamt till vederbörande skola lämna bidrag, vilka, inberäknat

skolavgifter, där sådana förekomma, sammanlagt uppgå till minst lika stort belopp som det, varmed statsbidraget för samtliga på en gång vid skolan pågående kurser överskjuter 3,000 kronor för huvudkurs, 4,500 kronor för huvudkurs med därtill ansluten kvinnlig kurs samt 1,500 kronor för fristående kvinnlig kurs;

8) att vid folkhögskolan anställda lärare åtnjuta en avlöning, uppgående till minst följande belopp, Kungl. Maj:t dock obetaget att i förekommande fall göra undantag från eljest gällande föreskrifter:

för *manlig föreståndare*, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor, eller, där folkhögskola är förenad med lantmannaskola och sistnämnda skolas föreståndare är utsedd till föreståndare för båda skolorna, 650 kronor,

a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 5,400 kronor,

b) vid folkhögskola med endast huvudkurs 4,600 kronor eller, då endast vare sig manlig eller kvinnlig avdelning däri ingår, 4,000 kronor,

till vilka avlöningsbelopp kunna komma två ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring; för *kvinnliga föreståndare*, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 600 kronor,

a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 4,200 kronor,

b) vid folkhögskola med endast huvudkurs 3,800 kronor eller, då endast vare sig manlig eller kvinnlig avdelning däri ingår, 3,400 kronor,

till vilka avlöningsbelopp kunna komma två ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring;

för *vikarierande föreståndare* ett särskilt arvode av 500 kronor vid skola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs samt 400 kronor vid skola med endast huvudkurs;

för *manlig ämneslärare med fast anställning*, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning med minst 500 kronor,

a) med anställning vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 3,700 kronor,

b) med anställning endast vid huvudkurs 3,000 kronor,

till vilka avlöningsbelopp kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring;

för *kvinnlig ämneslärare med fast anställning*, förutom fri bostad med bränsle eller motsvarande ersättning med minst 300 kronor,

a) med anställning vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 3,200 kronor,

b) med anställning endast vid huvudkurs 2,700 kronor, till vilka avlöningsbelopp kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring;

för *extra ordinarie och vikarierande manlig ämneslärare* med full tjänstgöring,

a) med anställning vid huvudkurs 1,900 kronor,

b) med anställning vid fristående kvinnlig kurs 600 kronor;

för *extra ordinarie och vikarierande kvinnlig ämneslärare* med full tjänstgöring,

a) med anställning vid huvudkurs 1,700 kronor,

b) med anställning vid fristående kvinnlig kurs 550 kronor;

för *manlig eller kvinnlig lärare i slöjd* arvode efter 2 kronor 50 öre för varje undervisningstimme;

för *lärarinna i hushållsgöromål* arvode efter 10 kronor för varje arbetsdag;

för *lärare i gymnastik och i sång*, vilken ej på grund av annan anställning vid skolan har bestämd årslön, arvode efter 3 kronor 50 öre för varje undervisningstimme;

9) att vederbörande skolor skola vara underkastade de särskilda bestämmelser, Kungl. Maj:t finner gott utfärda angående skolornas inspektion samt angående det antal ämneslärare med fast anställning, som må finnas vid varje skola, ävensom rörande lärarnas antagande och entledigande samt rättsliga ställning över huvud;

10) att berättelse över skolans verksamhet årligen av skolstyrelsen ingives såväl till ecklesiastikdepartementet som till skolöverstyrelsen och vederbörande landsting;

C) medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att utfärda de närmare villkor och bestämmelser, vilka i huvudsaklig överensstämmelse med den uppfattning, åt vilken departementschefen i statsrådsprotokollet uttalat sin anslutning, torde för omförmälda avlöningsförmånens åtnjutande böra stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

D) medgiva, att av samma förslagsanslag ett belopp av 6,000 kronor må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt med-

dela, användas till understöd för utbildning av lärare och lärarinnor vid folkhögskolor;

E) vid bifall till vad under mom. *A)* och *D)* föreslagits höja det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från dess nuvarande belopp, 475,000 kronor, till 799,025 kronor eller med 324,025 kronor;

F) medgiva, att rätt till delaktighet i dövstumläraernas pensionsanstalt må tillkomma:

a) föreståndare samt manliga och kvinnliga ämneslärare med fast anställning med delaktighetsbelopp, som motsvarar vederbörandes lön i högsta lönegraden enligt de ovan föreslagna bestämmelserna för lärares minimiavlöning,

b) manliga och kvinnliga lärare i övningsämnen, vilkas avlöning är av skolstyrelse reglerad, med delaktighetsbelopp motsvarande den reglerade lönen, dock ej mindre än 1,000 kronor,

med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i reglementet för sagda pensionsanstalt, som i anledning av vad sålunda föreslagits må befinnas erforderliga;

G) föreskriva, att lärare, som äger eller enligt förslaget erhåller delaktighet i dövstumläraernas pensionsanstalt, skall vara underkastad de ändrade bestämmelser, som rörande samma anstalt kunna varda meddelade;

H) för beredande av ökat understöd för folkhögskolor för vinterkursen 1919—1920 och sommarkursen 1920 anvisa på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 80,000 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en av herrar *S. Welin* och *S. Bengtsson* i Norup inom andra kammaren väckt motion, nr 395, vari hemställts,

att riksdagen ville

dels besluta, att såsom bidrag till folkhögskolekursernas uppehållande må utgå till huvudkurs och fristående kvinnlig kurs ävensom andra samtidigt med dem pågående kurser, för det fall att ifrågavarande kurser pågå minst 3 veckor utöver eljest stadgad minsta undervisningstid, 10 procents förhöjning av eljest utgående statsbidrag;

dels bestämma, att såsom villkor för utgående av statsanslag skall bland annat gälla:

att i andra årskurs antalet elever uppgår till minst 10 och att dessa elever antingen förut genomgått folkhögskolans första årskurs eller på

annat sätt erhållit motsvarande föregående utbildning, *Kungl. Maj:t dock obetaget, att, där omständigheterna så föranleda, bevilja undantag från dessa bestämmelser;*

att manlig föreståndare skall erhålla fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor, eller, där folkhögskola är förenad med lantmannaskola och sistnämnda skolas föreståndare är utsedd till *rektor* för båda skolorna, 650 kronor;

att föreståndare vid bestämmande av ålderstillägg får räkna även sina tjänsteår som ämneslärare med fast anställning, dock högst 5 av dessa; *dels* för beredande av ökat understöd för folkhögskolor för vinterkursen 1919—1920 och sommarkursen 1920 anvisa på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 150,000 kronor;

ävensom en av herr *B. Eriksson* i Grängesberg likaledes inom andra kammaren väckt motion, nr 381, däri hemställts om sådan ändring i *Kungl. Maj:ts* proposition nr 338, att föreståndare vid folkhögskola må äga att uppbära två ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring som föreståndare eller ordinarie lärare.

I avseende å de till stöd för ifrågavarande motioner förebragta skäl tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning innebär huvudsakligen en omläggning av grunderna för statsbidrag till folkhögskolor, avseende bland annat att tillförsäkra den vid dessa skolor anställda lärarpersonalen vissa bestämda lönesatser ävensom pensionsrätt. *Kungl. Maj:ts* förslag ansluter sig i allo till en av skolöverstyrelsen i ämnet avgiven framställning. De åtgärder, som föreslagits, särskilt i fråga om lärarpersonalens avlöning, äro i vissa hänseenden anpassade efter 1918 års lagtima riksdags beslut angående löneroglering för olika lärarkategorier. Att någon närmare överensstämmelse ej kan bringas till stånd i sistnämnda avseende mellan folkhögskolorna och andra skolarter, torde ligga i öppen dag, om man tager i betraktande de förras säregna ställning och arbetsformer. Svårigheterna härvidlag synas ock hava medfört, att folkhögskolorna i ett eller annat hänseende i det föreliggande förslaget blivt i jämförelse med andra läroanstalter väl mycket tillgodosedda, men har utskottet, i betraktande av den utomordentliga betydelse, dessa skolor hava för bildningsarbetet bland landsbygdens ungdom, icke ansett sig böra föreslå åtgärder, som tilläventyrs kunde vara ägnade att medföra en minskning av möjligheterna för dessa skolor att få vidare utveckla sin gagnande verksamhet.

Vid närmare granskning av de föreslagna avlöningsförmånerna har utskottet bland annat uppmärksammat, hurusom för manlig föreståndare

Utskottets
yttrande.

vid skola med endast huvudkurs jämte därtill ansluten kvinnlig kurs, båda av minst 24 veckors längd, föreslagits en kontant avlöning av 4,600 kronor, samt där endast vare sig manlig eller kvinnlig huvudkurs men ingen sommarkurs förekommer, d. v. s. 21 veckor, en kontant avlöning av 4,000 kronor. Med hänsyn till den relativt korta tid, nämnda kurser omfatta, kunna ifrågavarande avlöningar ej annat än betecknas såsom avsevärt höga. Att utskottet det oaktat icke ansett sig böra vidtaga någon nedsättning av desamma, beror väsentligen därpå, att, såsom allmänt är känt, på en folkhögskolas föreståndare ställas anspråk, till art och omfattning vida överträffande dem, som göras gällande ifråga om föreståndare för andra med folkhögskolorna jämförliga läroanstalter. Särskilt må erinras om den representationsskyldighet, som åvilar folkhögskolornas föreståndare. I betraktande av dessa och andra på frågan inverkan omständigheter har utskottet ansett sig böra förorda vad sålunda i angivna hänseenden föreslagits.

I avseende å ålderstilläggsberäkning har departementschefen anslutit sig till vad skolöverstyrelsen därutinnan föreslagit. Överstyrelsens förslag innebär, bland annat, att en till föreståndare vid folkhögskola befordrad lärare tillgodoföres så många ålderstillägg såsom föreståndare, att hans avlöning i sistnämnda befattning närmast överstiger den avlöning han senast åtnjöt som ordinarie lärare enligt bestämmelserna för minimiavlöning åt sådan. Denna bestämmelse, som är likartad med den, som tillämpats vid läroverksadjunkts befordran till lektor, anser utskottet lämplig, i följd varav utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka de yrkanden, som motionsvis i detta avseende framställts. Så mycket mindre har utskottet ansett sig kunna giva dessa äskanden sitt förord, som de innebära en avvikelse från den hittills vid löneregleringar hävdvunna uppfattningen, att befattningshavare bör vid ålderstilläggsberäkning allenast tillgodoräkna sig viss tids fortsatt innehavande av samma befattning eller befattning i samma lönegrad.

Beträffande bostadsförmån för manlig föreståndare föreslås i Kungl. Maj:ts framställning, (B) 8)) att denna skall utgöras av fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor, eller, där folkhögskola är förenad med lantmannaskola och sistnämnda skolas föreståndare är utsedd till »föreståndare» för båda skolorna, 650 kronor. Motionsvis har yrkats utbytande av sistnämnda ordet »föreståndare» mot »rektor». Utskottet finner ej anledning föreslå ändring av vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag (A) I) 7)) skulle statsbidrag, bland annat, utgå till huvudkurs och fristående kvinnlig kurs ävensom andra samtidigt med dem pågående kurser, för det fall att ifrågavarande kurser »enligt nedan stad-

gade villkor angående undervisningstidens längd skola» pågå minst 3 veckor utöver eljest stadgad minsta undervisningstid, med 10 procent förhöjning av eljest utgående statsbidrag. Motionsvis har yrkats, att orden »enligt nedan stadgade villkor angående undervisningstidens längd skola» måtte utgå. Då utskottet icke funnit sådana skäl vara av motionärarna anförda, som skulle kunna motivera ett uteslutande av angivna ord, har utskottet icke ansett sig böra förorda motionärernas förslag i denna del.

Såsom villkor för statsbidrags utgående har av Kungl. Maj:t föreslagits, (B) 4)) bland annat, att i andra årskurs antalet elever skulle uppgå till minst 10 och att dessa elever antingen förut genomgått folkhögskolas första årskurs eller på annat sätt erhållit motsvarande föregående utbildning. I herrar Welins och Bengtssons i Norup ovanberörda motion har förordats samma bestämmelse, dock med följande tillägg »Kungl. Maj:t dock obetaget, att, där omständigheterna så föranleda, bevilja undantag från dessa bestämmelser.» Med hänsyn till det av departementschefen i fråga om villkoren för statsbidragens utgående gjorda uttalandet, att det syntes vara av vikt, att en viss dispenseringsrätt bleve överlämnad åt Kungl. Maj:t, har utskottet ansett sig i huvudsaklig anslutning till motionärernas yrkande böra till ifrågavarande bestämmelse foga ett tillägg, så lydande: »Kungl. Maj:t dock obetaget att, där särskilda omständigheter sådant påkalla, bevilja undantag från dessa bestämmelser.» I enlighet härmed har utskottet velat giva åt den i mom. B) 8) omnämnda dispenserätten en motsvarande lydelse: »Kungl. Maj:t dock obetaget att, där särskilda förhållanden sådant påkalla, göra undantag från eljest gällande föreskrifter.»

Genom beslut av 1900 års riksdag medgavs, att av förslagsanslaget till folkhögskolor finge utgå ett belopp av högst 3,000 kronor att efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmelser användas till utbildning av lärare och lärarinnor vid folkhögskolor. Av detta anslag har till och med år 1914 utdelats resestipendier till folkhögskollärare huvudsakligast för studiebesök vid andra svenska eller nordiska folkhögskolor. Efter krigsutbrottet hava sådana stipendier icke utdelats. Kungl. Maj:t har nu föreslagit en förhöjning av detta belopp till det dubbla eller alltså till 6,000 kronor. På sätt av statsrådsprotokollet framgår, har departementschefen visserligen förklarat någon tvekan kunna vara för handen att med ens höja ifrågavarande summa till dubbla beloppet, men dock ansett med hänsyn till det ökade antalet skolor och den allt större lärarpersonalen denna förhöjning befogad. Utskottet har icke kunnat underlåta att dela den tvekan, varåt

departementschefen givit uttryck. Den föreslagna ökningen synes ock väl högt tilltagen, och vill utskottet i enlighet med den uppfattning, vilken utskottet i motsvarande fall förut hävdade, tillstyrka en höjning med 50 procent eller till 4,500 kronor. Härav föranledes en minskning av det frågasatta förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från 799,025 kronor till 797,525 kronor.

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade 1918 års lagtima riksdag till ökat understöd åt folkhögskolorna för vinterkursen 1918—1919 och sommarkursen 1919 på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 95,000 kronor, beräknat efter 20 procent av de för år 1917 utgående understöden. För enahanda ändamål för vinterkursen 1919—1920 och sommarkursen 1920 har skolöverstyrelsen med utgångspunkt från samma procenttal och de för år 1920 beräknade understöden föreslagit ett belopp av 150,000 kronor. Departementschefen åter har lagt till grund en beräkning efter 10 procent å de nu föreslagna understöden, och har i anslutning därtill av Kungl. Maj:t föreslagits ett belopp av 80,000 kronor. I herrar Welins och Bengtssons i Norup ovanberörda motion har upptagits det av skolöverstyrelsen föreslagna beloppet å 150,000 kronor. Utskottet anser väl en höjning av anslaget befogad, men finner sig, med hänsyn till den ståndpunkt departementschefen intagit och de skäl han anført för sitt förslag, icke kunna förorda så stark ökning, som i motionen ifrågasattes. Såsom en medelväg vill utskottet tillstyrka, att till grund för beräkningen lägges 15 procent av nu föreslagna understödsbelopp och att anslaget för ändamålet följaktligen bestämmes till 120,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och herrar Welins och Bengtssons i Norup ovanberörda motion samt med avslag å herr Erikssons i Grängesberg omförmälda motion, må

A) besluta,

att till understöd åt sådana folkhögskolor, som prövats gagneliga och av Kungl. Maj:t befinnas böra erhålla understöd, må för tiden från och med arbetsåret 1919—1920 ur förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor utgå:

I) såsom bidrag till kursernas uppehållande:

1) till folkhögskolas huvudkurs högst 7,000 kronor;

2) till huvudkurs vid folkhögskola, vars föreståndare jämväl är föreståndare för med skolan förenad lantmannaskola, högst 6,500 kronor;

3) till kvinnlig kurs, som pågår samtidigt med huvudkurs för manliga elever, högst 3,500 kronor;

4) till fristående kvinnlig kurs, anordnad vid folkhögskola, som åtnjuter anslag till sin huvudkurs, högst 3,500 kronor;

5) till andra årskurs, som pågår samtidigt med folkhögskolas huvudkurs, högst 2,500 kronor och, om med sådan kurs är förenad skyldighet att avlöna särskild ämneslärare med fast anställning, ytterligare högst 1,000 kronor, samt till andra årskurs, som är ansluten till fristående kvinnlig kurs, högst 2,000 kronor;

6) till anordnande av parallellundervisning, då sådan med hänsyn till elevernas olika förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig:

a) vid folkhögskolas huvudkurs eller därmed samtidigt pågående kurser högst 1,000 kronor samt, då elevantalet överstiger 35, ytterligare högst 1,000 kronor,

b) vid fristående kvinnlig kurs eller därtill ansluten andra årskurs högst 750 kronor samt, då elevantalet överstiger 35, ytterligare högst 750 kronor;

7) till huvudkurs och fristående kvinnlig kurs ävensom andra samtidigt med dem pågående kurser, för det fall att ifrågavarande kurser enligt nedan stadgade villkor angående undervisningstidens längd skola pågå minst 3 veckor utöver eljest stadgad minsta undervisningstid, 10 procents förhöjning av eljest utgående statsbidrag;

II) såsom särskilda bidrag till lärares avlöning:

1) för föreståndare samt för ämneslärare med fast anställning ett belopp motsvarande det eller de ålders-tillägg, vartill föreståndaren eller läraren må vara berättigad;

2) för lärare, som vikarierar för föreståndare eller för ämneslärare med fast anställning, om tjänstledig-

heten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och, om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestridande av befattning i statens tjänst eller tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer;

3) till bestridande av kostnaderna för undervisning i hushållsgöromål, då denna undervisning ingår i skolans första årskurs, ett belopp, motsvarande två tredjedelar av den till lärarinnan i enlighet med nedan stadgade bestämmelser utgående minsta avlöningen för arbetsdag, dock ej beräknat för större antal arbetsdagar än som inrymmes inom den för vederbörande kurs stadgade minsta undervisningstiden;

B) bestämma,

att såsom särskilda villkor för utgående av fristående anslag skall gälla:

1) att folkhögskolan skall vara försedd med ett av skolöverstyrelsen fastställt reglemente;

2) att undervisningen vid folkhögskolan skall pågå

a) vid huvudkurs och andra samtidigt därmed pågående kurser, då vid skolan även är anordnad fristående kvinnlig kurs, minst 21 veckor men i annat fall minst 24 veckor,

b) vid fristående kvinnlig kurs minst 13 veckor men, vad första årskursen beträffar, för den händelse undervisning i hushållsgöromål ingår i densamma, minst 16 veckor,

Kungl. Maj:t dock obetaget dels att, där undervisningen till följd av smittosam sjukdom eller annan tvingande anledning i vederbörlig ordning varit inställd, ändock bevilja anslag, dels ock att medgiva någon avkortning i angivna tider, där hänsyn till jordbrukets arbetsbehov gör sådant nödvändigt;

3) att för kvinnlig kurs, som pågår samtidigt med manlig huvudkurs, särskild undervisning skall vara anordnad i de ämnen, där sådan erfordras;

4) att i andra årskurs antalet elever uppgår till

minst 10 och att dessa elever antingen förut genomgått folkhögskolas första årskurs eller på annat sätt erhållit motsvarande föregående utbildning, Kungl. Maj:t dock obetaget att, där särskilda omständigheter sådant påkalla, bevilja undantag från dessa bestämmelser;

5) att skolan förfogar över ändamålsenliga lokaler samt erforderliga undervisningsmedel;

6) att, innan anslag första gången beviljas åt folkhögskola, densamma skall hava fått sig tillerkänt understöd av vederbörande landsting eller beträffande skola, som är belägen inom sådan stad, som ej i landsting deltagar, av stadsfullmäktige eller ock att skolöverstyrelsen vitsordat skolan vara till allmänt gagn;

7) att landsting, hushållningssällskap, kommuner eller enskilda var för sig eller gemensamt till vederbörande skola lämna bidrag, vilka, inberäknat skolavgifter, där sådana förekomma, sammanlagt uppgå till minst lika stort belopp som det, varmed statsbidraget för samtliga på en gång vid skolan pågående kurser överskjuter 3,000 kronor för huvudkurs, 4,500 kronor för huvudkurs med därtill ansluten kvinnlig kurs samt 1,500 kronor för fristående kvinnlig kurs;

8) att vid folkhögskolan anställda lärare åtnjuta en avlöning, uppgående till minst följande belopp, Kungl. Maj:t dock obetaget att, där särskilda förhållanden sådant påkalla, göra undantag från eljest gällande föreskrifter: för *manlig föreståndare*, förutom fri bostad^m och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor, eller, där folkhögskola är förenad med lantmannaskola och sistnämnda skolas föreståndare är utsedd till föreståndare för båda skolorna, 650 kronor,

a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 5,400 kronor,

b) vid folkhögskola med endast huvudkurs 4,600 kronor eller, då endast vare sig manlig eller kvinnlig avdelning däri ingår, 4,000 kronor,

till vilka avlöningsbelopp kunna komma två ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring; för *kvinnliga föreståndare*, förutom fri bostad och

bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 600 kronor,

a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 4,200 kronor,

b) vid folkhögskola med endast huvudkurs 3,800 kronor eller, då endast vare sig manlig eller kvinnlig avdelning däri ingår, 3,400 kronor,

till vilka avlöningsbelopp kunna komma två ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring; för *vikarierande föreståndare* ett särskilt arvode av 500 kronor vid skola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs samt 400 kronor vid skola med endast huvudkurs;

för *manlig ämneslärare med fast anställning*, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning med minst 500 kronor,

a) med anställning vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 3,700 kronor,

b) med anställning endast vid huvudkurs 3,000 kronor,

till vilka avlöningsbelopp kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring;

för *kvinnlig ämneslärare med fast anställning*, förutom fri bostad med bränsle eller motsvarande ersättning med minst 300 kronor,

a) med anställning vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 3,200 kronor,

b) med anställning endast vid huvudkurs 2,700 kronor,

till vilka avlöningsbelopp kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring;

för *extra ordinarie och vikarierande manlig ämneslärare* med full tjänstgöring,

a) med anställning vid huvudkurs 1,900 kronor,

b) med anställning vid fristående kvinnlig kurs 600 kronor;

för *extra ordinarie och vikarierande kvinnlig ämneslärare* med full tjänstgöring,

a) med anställning vid huvudkurs 1,700 kronor,

b) med anställning vid fristående kvinnlig kurs 550 kronor;

för *manlig eller kvinnlig lärare i slöjd* arvode efter 2 kronor 50 öre för varje undervisningstimme;

för *lärarinna i hushållsgöromål* arvode efter 10 kronor för varje arbetsdag;

för *lärare i gymnastik och i sång*, vilken ej på grund av annan anställning vid skolan har bestämd årslön, arvode efter 3 kronor 50 öre för varje undervisningstimme;

9) att vederbörande skolor skola vara underkastade de särskilda bestämmelser, Kungl. Maj:t finner gott utfärda angående skolornas inspektion samt angående det antal ämneslärare med fast anställning, som må finnas vid varje skola, ävensom rörande lärarnas antagande och entledigande samt rättsliga ställning över huvud;

10) att berättelse över skolans verksamhet årligen av skolstyrelsen ingives såväl till ecklesiastikdepartementet som till skolöverstyrelsen och vederbörande landsting;

C) medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att utfärda de närmare villkor och bestämmelser, vilka i huvudsaklig överensstämmelse med den uppfattning, åt vilken departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 11 mars 1919 uttalat sin anslutning, torde för omförmälda avlöningsförmånens åtnjutande böra stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

D) medgiva, att av samma förslagsanslag ett belopp av 4,500 kronor må, enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, användas till understöd för utbildning av lärare och lärarinnor vid folkhögskolor;

E) vid bifall till vad under mom. *A)* och *D)* föreslagits höja det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från dess nuvarande belopp, 475,000 kronor, till 797,525 kronor eller med 322,525 kronor;

F) medgiva, att rätt till delaktighet i dövstumläraryrket pensionsanstalt må tillkomma

a) föreståndare samt manliga och kvinnliga ämneslärare med fast anställning med delaktighetsbelopp, som motsvara vederbörandes lön i högsta lönegraden enligt de ovan föreslagna bestämmelserna för lärares minimiavlöning,

b) manliga och kvinnliga lärare i övningsämnen, vilkas avlöning är av skolstyrelse reglerad, med delaktighetsbelopp motsvarande den reglerade lönen, dock ej mindre än 1,000 kronor,

med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i reglementet för sagda pensionsanstalt, som i anledning av vad sålunda föreslagits må befinnas erforderliga;

G) föreskriva, att lärare, som äger eller enligt förslaget erhåller delaktighet i dövstumläraryrket pensionsanstalt, skall vara underkastad de ändrade bestämmelser, som rörande samma anstalt kunna varda meddelade;

H) för beredande av ökat understöd för folkhögskolor för vinterkursen 1919—1920 och sommarkursen 1920 anvisa på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 120,000 kronor.

Stockholm den 9 maj 1919.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes behandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *C. J. G. Swartz*, *O. M. Strömberg*, *H. F. Lamm*, *G. M. H. Ekelund*, *A. C. Lindblad*, *O. Bergqvist*, *C. G. Ekman*,
H. G. W. Wrangel, *A. Pers*, *J. L. Widell* och *E. A. Hallin* samt
från andra kammaren: herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *J. Olofsson*, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *A. Wiklund* i Brattfors, *A. Anderson* i Råstock, *O. H:son Waldén*,
S. Bengtsson i Norup, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *J. Erlansson*, *J. Jönsson* i Slätåker, *A. Mossberg* och *K. A. W. Björck*.